

A Szegedi Fiatalok Művészeti Kollégiuma külföldi kapcsolatairól

Lencsés Gyula

A két világháború közötti időszak szellemi életének egyik legfontosabb és legnagyobb hatású csoportosulása volt városunkban a Szegedi Fiatalok Művészeti Kollégiuma. A Kollégium aktív működése 1932-es megalakulásától vezetőjük, Buday György Londonba való távozásáig, 1937 végéig tartott.¹

A Kollégium már ebben a néhány évben is országos hírnévvel és respekussal rendelkezett. Ebben nagy szerepe van az általuk kiadott igényes könyveknek, a széles sajtóvisszhanggal kísért tanyai agrársettlemet tevékenységüknek és Buday György grafikus működésének. Elismertségük 1945 után csak tovább nőtt, köszönhetően a csoportosulás II. világháborút túlélő, Magyarországon maradt tagjai (Ortutay Gyula, Erdei Ferenc, Baróti Dezső, Hont Ferenc, Tolnai Gábor) későbbi politikai és közéleti szerepvállalásának és természetesen Radnóti Miklós költészete egyre erősödő kultuszának.

Keveset tudunk azonban a Művészeti Kollégium külföldi kapcsolatairól a szervezet működésének aktív időszakában. Írásomban ehhez szeretnék adalékokkal szolgálni. A Kollégium tagjai egyénileg már ekkor is elju-

tottak az ország határain túlra, elég csak Buday György 1936-37-es római ösztöndíjára, vagy Tomori

Viola Humboldt-ösztöndíjára gondolnunk ugyanebből az időszakból. Kifejezetten a külföldi közönség elérését célozta meg Buday György 1934-ben megjelent könyve, a *Book of Ballads* (Buday, 1934).

Buday György portréja 1933-34 körül. Készült a Vitkay nővérek műtermében, Szegeden. Forrás: Tomori Viola hagyatéka a család tulajdonában

Volt azonban egy olyan esemény, ahol a Művészeti Kollégium mint közösség jelent meg a külföld felé: az általuk szervezett 1937-es dudari nemzetközi falukutatás.² Ennek a legnagyobb jelentősége abban van, hogy itt valóban szervezatként kerültek kapcsolatba egy meghatározó külföldi társadalomtudományi műhellyel, az angliai Institute of Sociology-val. Ez a londoni székhelyű szervezet – a vele szorosan összekapcsolódó Le Play House-szal együtt – a 20. század első felében a brit empirikus társadalomkutatás első komoly, meghatározó műhelye, amely működésének fénykorát az 1930-as évek közepén érte el. Tevékenységük egyik legfontosabb részét a külföldi terepmunkák jelentették, amelyek során 1921 és 1951 között körülbelül 90 kutatóutat bonyolítottak le Európa-szerte. A három évtized során megfordultak mintegy 20 európai országban, de még Algériában is. Kelet-Európába is több alkalommal eljutottak: jártak Csehszlovákiában, Jugoszláviában és Lengyelországban.

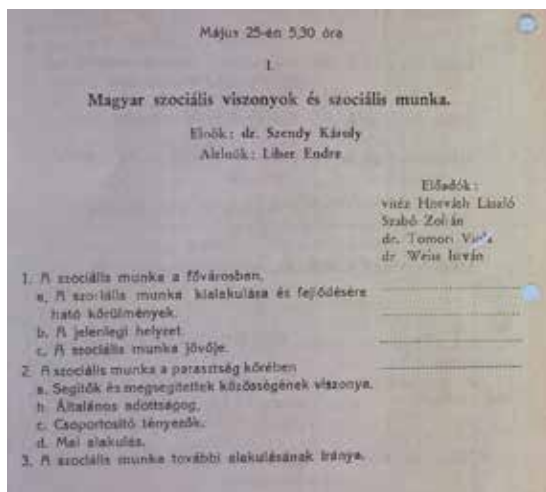
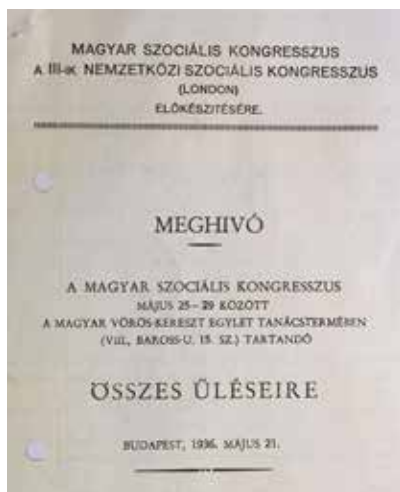
Felmerül a kérdés, hogyan kerültek kapcsolatba a Szegedi Fialatokkal? A válasz a két szervezetnek a szociális munkához való kapcsolódásában rejlik. A Szegedi Fialatok elődszervezetének, a Bethlen Gábor körnek a tanyai agrársettlement tevékenysége ugyanis a szociális munka egy speciális formájaként is felfogható, és mint ilyen, szakmai körökben jól ismert volt Magyarországon.

„Kirándulás az agrár-settlementbe, a tanyára... Violkának, Buday György, Szeged, 1930.5.4.”
Forrás: Tomori Viola hagyatéka a család tulajdonában

A szociális munka jelentős szerepet játszott az Institute of Sociology működésében is. 1936-ban Londonban ők szervezték meg a Szociális Munka 3. Nemzetközi Kongresszusát (Third International Conference of Social Work, London, 1936).

Ennek a nagyszabású eseménynek a magyarországi előkészítése a Magyar Vöröskereszt égisze alatt folyt, és ebből a célból többnapos konferenciát rendeztek Budapesten 1936. május 25. és 29. között. Erre a hazai rendezvényre a Szegedi Fialatokat is meghívták, képviselőjükben Tomori Viola tartott nagy sikerű előadást többek között Szabó Zoltán és Weis István társaságában. Témája: a szociális munka a parasztság körében. Buday György ezt követően felkerült a londoni konferencia magyar résztvevőinek listájára,³ azonban apja betegsége miatt végül nem tudott elmenni.

Az 1936-os Magyar Szociális Kongresszus meghívója és részlet a programfüzetből.
Forrás: Buday György levelezése, Móra Ferenc Múzeum, Irodalomtörténeti Gyűjtemény

Az Institute of Sociology részéről ekkor, 1936-ban merült fel komolyan egy magyarországi terepmunka lehetősége. A londoni konferencián a magyar küldöttség tagjai a szegedieket javasolták ennek megszervezésére. Az angolok ezt követő felkérésére Buday György és Tomori Viola közösen, a Művészeti Kollégium nevében válaszolt.

Tomori Viola portréja 1933-34 körül. Készült a Vitkay nővérek műtermében, Szegeden. Forrás: Tomori Viola hagyatéka a család tulajdonában

Vincze Pál dudari emlékplakettje. A fotó forrása: Keele University Special Collections and Archives LP/4/1/3/7/10/3 i. (Lencsés, 2019: 434)

Reitzer Béla egy dudari parasztemberrel beszélget, zakóján a dudari kitűzővel. A fotó forrása: Keele University Special Collections and Archives LP/4/1/3/7/10/2 ix. (Lencsés, 2019: 274)

„Társaságunk tagjai főleg az egyetem különböző intézeteiben dolgozó fiatal munkatársak, akiket közös témájuk, a parasztság problémája köt össze, ez képezi tudományos vagy művészi munkájuk tárgyát. Közösségünk tagjai a szakterületüknek (szociológia, néprajz, filológia, pszichológia, stb.) megfelelő különböző módszerekkel foglalkoznak ezzel a közös problémával, a magyar parasztság közelmúltban kialakult helyzetével. Az anyaggyűjtés terepmunka során történik. Elméleti és gyakorlati munkánk eredményeit saját kiadványsorozatunkban publikáljuk. Ugyanitt népballada-, népmese-, népdal-, és hasonló gyűjteményeket is megjelentetünk” (Lencsés, 2019: 513-514).⁴

Az egész dudari falukutatást abban a szellemben szervezték meg, hogy a külföldi kutatók átfogó képet nyerhessenek ne csak a konkrét faluról, hanem a korabeli falusi magyar társadalomról, előtérbe helyezve a kollégium tagjainak személyes hozzájárulását.⁵ Így Bartók Béla, Viski Károly és Kerék Mihály mellett Ortutay Gyula, Reitzer Béla és Tomori Viola tartottak előadást, Buday maga is egy elemző tanulmánynak beillő köszöntő levelet írt. Erdei csak katonai szolgálata miatt nem tudott bekapcsolódni. A helyszíni kutatómunkában az angolok társaságában különösen Reitzer Béla dolgozott igen intenzíven.⁶

Hogy a szegediek mennyire tisztában voltak ennek az eseménynek a jelentőségével a nemzetközi kapcsolatépítés szempontjából, jelzi az is, hogy Buday György, Tomori Viola ötleteit is felhasználva még vizuális arculatot is tervezett ennek a kutatásnak. Közismert Vincze Pál szobrászművész dudari emlékplakettje⁷ és Buday György fekete-fehér fametszete Dudar térképével, amely a szegediek által előre elkészített angol nyelvű előadásokat tartalmazó mives mappát díszítette.

Az azonban csak nemrég derült ki Buday György és Tomori Viola levelezésének tanulmányozása során, hogy a fametszetből Buday színes képeslapot is tervezett. Részletes instrukciói alapján ezt a képeslapot megpróbáltuk rekonstruálni.⁸

A Művészeti Kollégium tagjainak a dudari falukutatáshoz való szellemi hozzájárulása nagy hatással volt az angolokra. További közös munkára is nyitottak lettek volna. A kutatás angol szervezője ezt írta Tomori Violának a visszaérkezésük után néhány héttel: *„Egyszer még vissza kell mennünk Magyarországra, ha megszervezzük nekünk egy másik falukutatást a csoportjával. [...] Azt hiszem, hogy a második falukutatásunk még sokkal jobb lehetne, mivel egymás módszereinek ismeretében most már nagyobb élelátással tudnánk azt megszervezni”* (Lencsés, 2019: 600-601).⁹

A kutatási anyagokból, melyet közösen készítettek angolok és magyarok, Angliában kötetet szerkesztettek, amely a háborús körülmények között nem tudott megjelenni. Dorothea Farquharson a második világháború után is dolgozott ennek a könyvnek a kéziratán. Még 1948-ban is tartott előadást a dudari falukutatásról az Institute of Sociology keretei között, amelyben természetesen megemlékezik a Szegedi Fiatalokról is.¹⁰ További intézményes együttműködés azonban nem tudott már kialakulni, de a falukutatás alkalmából kialakult személyes kapcsolatok többek esetében is fennmaradtak.

Tomori Violának angol nyelvű publikációja volt napirenden. Tomori 1937. október 16-i levelében érdeklődött, vajon volna-e lehetőség bekerülnie Bronisław Malinowski folyóiratába, a *Slavonic Review*-ba. Az angolok ugyan támogatták az ötletet, azonban saját folyóiratukat, a *Sociological Review*-t javasolták: „Ami a cikke publikálását illeti (a Dudaron tartott előadására gondolok) már kérdeztem Alicket,¹¹ hogy szerinte Ön hozzájárulna-e, hogy mi jelentessük meg. Más anyagokkal együtt elküldte véleményezésre a *Sociological Review* című folyóirat egyik szerkesztőjének. Ebben az országban ez az egyetlen szociológiai folyóirat és a színvonal igen magas. Nagyon büszkék lennénk, ha megjelenne benne az Ön cikke” (Lencsés, 2019: 613-614).¹² Csak sajnálni lehet, hogy Tomori Violának végül mégsem jelent meg cikke a rangos folyóiratban.

Buday György 1937. végi angliai tartózkodásának kezdetén – amelyből végül élete végéig tartó emigráció lett – a dudari kutatás Londonban élő résztvevői segítettek a beilleszkedésben.¹³ Ez a társadalomtudomány síkján is rejtett magában lehetőségeket: Buday részt vett az Institute of Sociology rendezvényein. Így – többek között – alkalma volt találkozni a kulturális antropológia két meghatározó alakjával, a már említett Bronisław Malinowskival és Alfred Radcliffe-Brown-nal.¹⁴ Buday 1946-ban hivatalos volt a neves városszociológus, Lewis Mumford londoni előadására is (Lencsés, 2019: 641-642).¹⁵ Buday segített a dudari kutatási anyagok feldolgozásában, publikált az Institute of Sociology kiadványában, segített a dudariakkal való kapcsolattartásban, és évtizedeken keresztül információforrásként szolgált az angolok számára a Művészeti Kollégium tagjainak sorsáról.¹⁶

A dudari falukutatás utóélete Reitzer Béla szempontjából is különlegesen alakul, és mindez egészen tragikus fénytörést kap, miután tudjuk, hogy munkaszolgálatosként néhány évvel később megölték. Reitzer a dudari kutatócsoport egyik Angliából érkezett tagjával került közeli személyes kapcsolatba. Theodora Bremner, aki kutató- és szerzőtársa is volt Dudaron, mindent megpróbált annak érdekében, hogy Reitzer kimenjen hozzá Angliába, ösztöndíjat is szerzett volna neki. Reitzer hozzá való személyes kötődése azonban sokkal kevésbé volt intenzív, ráadásul ekkor még Magyarországon remélt magának biztos állást. Majd amikor hajlott volna egy hosszabb angliai tartózkodásra, addigra a korábbi kedvező feltételek már nem voltak adottak Reitzer fogadására.¹⁷

Nagyra tartották az Institute of Sociology részéről Ortutay Gyulát, aki személyesen ugyan nem volt jelen Dudaron, de rendkívül tartalmas angol nyelvű előadását elküldte a kutatás résztvevőinek. Az angolok számon tartották és 1945 után, amikor Ortutay pozíciójánál fogva többször is járt Londonban, keresték a vele való kapcsolatot. Találkozásra azonban szervezési nehézségek miatt nem került sor.¹⁸ Buday György még 1970-ben is küldött Ortutayval kapcsolatos anyagot Dorothea Farquharson részére.¹⁹

A Szegedi Fialatok Művészeti Kollégium azonban nem csak a dudari falukutatás révén került külföldi társadalomkutató műhelyek látókörébe. Tanulmányomat néhány ezzel kapcsolatos további adalékkal zárom.

Tomori Violának a Művészeti Kollégium kiadásában megjelent doktori disszertációjára Romániában is felfigyeltek.²⁰ Dimitrie Gusti folyóirata, a *Sociologie Românească* 1937. évfolyamában Bakk Péter írt róla tartalmi ismertetőt (Bakk, 1937).²¹ Bakk elmondja, hogy Tomori a Buday és Ortutay által vezetett fiatal szociológusok csoportjához tartozik, akiknek már harminc publikációjuk van. A recenzió azt emeli ki, hogy Tomori parasztlélektani kutatásai átfogják a paraszti élet minden területét, és a szerző gazdag szakirodalmi háttérre támaszkodva bemutatja a közösségi élet különböző pszichológiai elméleteit (Bakk, 1937: 141).

Tomori a társadalomlélektani kutatás terén, a Művészeti Kollégium tagjaként elért eredményeinek összefoglalását adja 1937-es német nyelvű tanulmányában (Tomori, 1937). Richard Thurnwald, Tomori berlini professzora, az 1937-es dudari falukutatás egyik vendége, az általa szerkesztett *Archiv für Anthropologie und Völkerforschung* hasábjain recenziót közölt erről az írásról (Thurnwald, 1938). Thurnwald, aki alapvetően a természeti népek nemzetközi tekintélyű kutatója volt, összefoglalóan így értékeli a tanulmányt: „Tomori Viola vizsgálódásainak a jelentősége abban van, hogy magyar kutatóként pszichológiailag belülről tudta megragadni a magyar parasztság körében zajló folyamatokat. Ha a primitív népekkel foglalkozunk, akkor többé-kevésbé mindig idegenként tekintünk rájuk. Végezhetünk ugyan pontos megfigyeléseket, de a legjobb esetben is csak kívülről, vagy pedig bizonytalan információkra kell hagyatkoznunk” (Thurnwald, 1938: 283 [a szerző fordítása]).

Tomori Viola 1938-ban angol nyelvű cikket közölt a genfi székhelyű International Student Service (ISS) havi értesítőjében. A World Student Christian Federation-ből kinövő szervezet a szociális munkával foglalkozó diákszervezetek közötti nemzetközi információcserét volt hivatott szolgálni. Ez a cikk azért érdekes, mert külföldi szakmabeli olvasók számára mutatja be az itthoni és környező országokbeli ifjúsági falukutató mozgalmakat, így a felvidéki Sarlót, a román Dimitrie Gusti monografikus falukutatásait és az Erdélyi Fialatok kolozsvári székhelyű csoportját. Tomori ezekhez képest pozicionálja a Művészeti Kollégiumot.²² Szerinte a Szegedi Fialatok tudták „megvalósítani azokat az elméleti és gyakorlati törekvéseket, amelyeket a többi magyar falukutató mozgalom célul tűzött ki magának” (Tomori, 1938: 12). Független tevékenységük, amelyben tükröződnek a közép-európai parasztság problémái, inspirációt és irányutatást jelentett a többieknek. Tomori beszél az agrársettlemment módszeréről: „A szeged környéki falvakat és tanyákat körzetekre bontották és két-három fős csoportokban látogattak el minden egyes otthonba, [...] igyekeztek megismerni a parasztcsaládok életével. Segítettek a hivatalos ügyek intézésében, tanácsokkal és információval látták el őket” (Tomori, 1938: 12). Gyakorlati

szociális munka folyt tehát, gazdasági és orvosi tárgyú felvilágosító előadásokkal, szabadidős programokkal. *„Megállapították azonban, hogy az egyéni szociális munka kevésbé tudja megváltoztatni a parasztság életkörülményeit, és ennél sokkal nagyobb haszonnal járna a parasztság és az ország egésze számára ezen problémák tudományos vizsgálata”* (Tomori, 1938: 12).

Láthatjuk tehát, hogy a Szegedi Fiatalok Művészeti Kollégiumának híre több csatornán keresztül is eljutott külföldre. A dudari nemzetközi falukutatás létrejöttével pedig olyan kapcsolati lehetőségek nyíltak meg a Művészeti Kollégium társadalomkutatással foglalkozó tagjai számára, amelyek kedvezőbb történelmi körülmények között az angolszász tudományos életbe való bekapcsolódást és valódi nemzetközi ismertséget hozhattak volna a Kollégium tagjai számára.

Felhasznált irodalom

- Bakk Petru [=Bakk Péter] (1937): Viola Tomori: A parasztság szemléletének alakulása. In: *Sociologie Românească*. 1937/2-3., 140-141.
- Buday György (1934): *Book of Ballads*. Gyoma: Kner.
- Lencsés (2019): *Angolok a Bakonyban. Az Institute of Sociology 1937-es dudari falukutatásának története és dokumentumai*. Budapest: Gondolat.
- Third International Conference (1938): *Report of the Third International Conference on Social Work*. London: LePlay House Press.
- Thurnwald, R. (1938): Tomori V.: „Zur Psychologie der ungarischen Volksbräuche.” In: *Archiv für Anthropologie*. Neue Folge. 1938/3-4., 281-283.
- Tomori Viola (1935): *A parasztság szemléletének alakulása*. Szeged: Szegedi Fiatalok Művészeti Kollégiuma.
- Tomori Viola (1937): Zur Psychologie der ungarischen Volksbräuche. In: *Ungarische Jahrbücher*. Band. XVII. Heft 4. (Dezember 1937) 293-316. Berlin und Leipzig: Walter de Gruyter & Co.
- Tomori Viola (1938): Youth Works for Rural Communities in Central Europe. In: *I.S.S. Bulletin. Monthly Organ of International Student Service, Geneva*. 14. 8. (May), 8-13.

Jegyzetek

- 1 A tanulmány megírását az EFOP-3.6.2-16-2017-00007 azonosító számú, *Az intelligens, fenntartható és inkluzív társadalom fejlesztésének aspektusai: társadalmi, technológiai, innovációs hálózatok a foglalkoztatásban és a digitális gazdaságban* című projekt támogatta. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap és Magyarország költségvetése társfinanszírozásában valósul meg.
- 2 A dudari falukutatás történetéről lásd Lencsés, 2019.
- 3 Lásd: Third International Conference 1938: 660 – Buday 1928-ban már járt Angliában, valójában az agrársettlemet ötletét is onnan hozta magával.
- 4 Tomori Viola levele Dorothea Farquharsonnak. Berlin, 1937. február 25. – Az Institute of Sociology részéről Dorothea Farquharson szervezte a magyarországi utat.
- 5 A dudari falukutatás megszervezése magyar részről elsősorban Tomori Viola érdeme.
- 6 Reitzer Bélának a dudari falukutatáshoz kapcsolódó írásai lényeges új adalékokat jelentenek szerzőnk nem túl nagy terjedelmű tudományos munkásságához. Lásd: Lencsés, 2019.
- 7 A plakettből kitéző is készült, amelyet a külföldi vendégek még hazatértük után is viseltek különböző szakmai rendezvényeken.
- 8 Buday ezzel kapcsolatos instrukcióit lásd Tomori Violához írott 1937. augusztus 25-26-i levelében (Lencsés, 2019: 562-571).
- 9 Dorothea Farquharson levele Tomori Violának. London, 1937. szeptember 29.
- 10 „Megjegyzés a szegedi csoportról: elsősorban a Szegedi Egyetem intézeteiben dolgozó fiatalok, akikben az a közös, hogy mindannyian érdeklődtek a magyarországi parasztkultúra iránt. Haladó szellemű magyar művészek, írók, szociológusok és pszichológusok, akik a paraszti élet jellegzetességeit feltáró anyagokat gyűjtöttek. Szeged Magyarország délkeleti csücskében fekszik.” Dorothea Farquharson előadás-vázlata 1948-ból (Lencsés, 2019: 487).
- 11 Alexander Farquharson, az Institute of Sociology elnöke, a Sociological Review szerkesztője.
- 12 Dorothea Farquharson levele Tomori Violának, 1937. október 22.
- 13 Buday György angliai tartózkodásának kezdeti időszakáról Buday György 1938-as határidőnaplója, valamint Buday György és Dorothea Farquharson, illetve Buday György és Theodora Bremner levelezése szolgál részletes információkkal (OSZK Kézirattár. Buday György angliai levelezése, 432-es fond).
- 14 Malinowski és Radcliffe-Brown vitájáról Buday György Tomori Violának írott 1938. június 27-i levelében küld hangulatos beszámolót. Lásd Lencsés, 2019: 627-628.
- 15 Dorothea Farquharson levele Buday Györgynek, 1946. július 4.
- 16 Buday György és az Institute of Sociology kapcsolatáról részletesebben *Buday György és a dudari falukutatás* c. tanulmányomban írtam, a *Dolgozatok az Erdélyi Múzeum érem- és régiséggyűjtéséről* megjelenés előtt álló évkönyvében, amely a 2017-es szegedi Buday-konferencia anyagából válogat.
- 17 Reitzer Béla története pontosan nyomon követhető Buday György és Reitzer Béla, illetve Buday György és Theodora Bremner levelezéséből (OSZK Kézirattár. Buday György angliai levelezése, 432-es fond).
- 18 Lásd Dorothea Farquharson Buday Györgyhez írott 1946. november 24-i és Buday György Dorothea Farquharsonhoz írt 1946. november 26-i levelét. (Lencsés, 2019: 646-647)
- 19 Lásd Buday György levelét Csaplár Ferencnek, 1970. július 10. (Lencsés, 2019: 656-657).
- 20 A disszertáció: Tomori 1935.
- 21 Bakk Péter ugyanebben a számban recenziálja a kemsei falukutatásról szóló kötetet (*Elsüllyedt falu a Dunántúlon*), valamint Illyés Gyula *Puszták népe*, Szabó Zoltán *A tardi helyzet* és az erdélyi Balázs Ferenc *A rög alatt* c. szociográfiáit.

22 A szerkesztőségi bevezető ezt írja: „Az a szellemiség, amely eredetileg az ISS segélyezési tevékenységét inspirálta, most azon diákok munkájában látszik testet öltetni, akik a nagy létszámú közép-európai paraszti populációk kultúrájának megőrzésén fáradoznak. Dr. Tomori Viola, akinek a falusi rekonstrukcióról szóló írása jelen számunkban olvasható, megfelelő személy arra, hogy mérleget vonjon az eddig történeletről, mivel 1929 óta vesz részt a falukutató mozgalomban. Szociálpszichológusként Magyarországon, az Egyesült Államokban és Németországban tanult, jelenleg a Budapesti Szociális Akadémia számára ír könyveket és cikkeket a parasztság lélektanáról. Az, amit Dr. Tomori mond a magyarországi diákok hozzáállásáról és a gyakorlati szociális munkában elért eredményeiről, figyelemre méltó hasonlóságot mutat Mr. Sven Björklund múlt havi számunkban leírt svédországi tapasztalataival” (Tomori 1938: 3 [a szerző fordítása]).

Buday György Duda térképét ábrázoló fametszetének színes változata. Rekonstrukció Buday György ötlete nyomán. Készítette: Nagy Ilona geográfus 2017-ben.

A szegediség változásai

Hegedűs Anita – Medgyesi Konstantin:

A szegediség változásai

Szeged
2020

A szegediség változásai

Szerkesztők:
Hegedűs Anita – Medgyesi Konstantin

Nyomdai előkészítés:
Donka Gergely

Fotók digitalizálása:
Sólyom Péter

Kiadja:
Móra Ferenc Múzeum
6720 Szeged, Roosevelttér 1-3.
06-62-549-040
www.moramuzeum.hu

Felelős kiadó:
Fogas Ottó múzeumigazgató

ISBN 978-963-9804-64-7

A kötet megjelenését a Szeged 300 programsorozat keretében
Szeged Megyei Jogú Városa támogatta.

Nyomdai kivitelezés:
Generál Nyomda
6728 Szeged, Kollégiumi út 11/H.

Borítókép: A Dömötör-torony felülnézetből, 1930-as évek.

Hátoldal: Motorosok a Móra Ferenc Múzeum épülete előtt, 1959.

Tartalom

Romsics Ignác Szegedi évszázadok	8
Tomka Béla Szeged 20. századi városfejlődése európai kontextusban.	24
Máté-Tóth András – Mezey András Vallási momentumok Szeged történetében.	36
Nátyi Róbert Szeged képzőművészete a XX. század első felében európai fókuszról.	50
Bíró-Balogh Tamás Kölcsönhatásban: írók, költők és Szeged	86
Marjanucz László Szeged hosszú 18. százada	96
Horváth Ferenc A szegedi vár bontása. A vár helye és szerepe a szegediek gondolkodásában . . .	113
Balog Iván Hogyan hatott Szeged Bibó Istvánra és Bibó István Szegedre?	124
Lencsés Gyula A Szegedi Fiatalok Művészeti Kollégiuma külföldi kapcsolatairól	134
Tóth István Változások Szeged arculatában szegedi épületeken keresztül	146
Nyéki Tamás 1956 emlékezete a szegedi városképben	182
Medgyesi Konstantin A „szegedi” Móra Ferenc	194

Polgármesteri köszöntő

Különleges kötetet tart a kezében az olvasó, amely városunk színes és gazdag történetébe nyújt betekintést. 2019-ben volt a 300. évfordulója annak, hogy Szeged visszanyerte szabadságát és függetlenségét a török uralmat követően. Városunk 1719 májusában kapta meg szabadalomlevelét, amely rögzítette az itt élő polgárok kiváltságait. Ezt a történelmi eseményt olyan nagy becsben tartjuk, hogy minden évben erre emlékezve ünnepeljük Szeged napját is. Nem véletlenül, hiszen ez az egyik legnagyobb kincsünk, városunk önállósága és szabadsága. Jól látszik, hogy Szeged mindig akkor lépett előre, amikor saját maga dönthetett sorsáról. Akkor fejlődött legjobban a gazdasága, kultúrája, tudományos és közösségi élete, amikor mi magunk alakíthattuk azt.

A Móra Ferenc Múzeum Szeged szabadságának jeles évfordulója alkalmából tudományos konferenciát szervezett, ahol kiváló tudósok tartottak előadásokat városunk elmúlt három évszázadának történetéről. Ebben a kötetben a konferencia előadásainak írásos változatát gyűjtötték össze, és ezt egészítették ki egyedi, színes illusztrációkkal. A nagy, ünnepi évfordulónkhoz méltó könyv született, amely izgalmas témákat dolgoz fel.

Többek között Szeged társadalmi változásairól, a szegedi és a magyar történelem fontos állomásairól, városunk kulturális, irodalmi életének meghatározó szereplőiről és eseményeiről születtek kiváló előadások és írások. De kitűnő tanulmányokat olvashatunk Móra Ferenc és Bibó István szegedi munkásságáról, a városkép alakulásáról vagy éppen a vallási tényező szerepéről Szeged történetében.

Az elmúlt három évszázad történelmi eseményei és társadalmi változásai fontos tanulsággal szolgálnak mindannyiunk számára. A könyvet nemcsak kutatóknak, de minden szegedinek és a városunk múltja iránt érdeklődő olvasónak szívesen ajánlom figyelmébe.